

ÇEVRESEL FAKTÖRLERİN GİRİŞİMCİLİK NİYETİ ÜZERİNE ETKİSİNDE ÖZYETERLİLİĞİN ARACI ROLÜ: ÜNİVERSİTE ÖĞRENCİLERİ ÜZERİNE BİR ARAŞTIRMA

E. Serra YURTKORU, Doç. Dr.

syurtkoru@marmara.edu.tr, Marmara Üniversitesi

Zeynep K. KUŞCU, Arş. Grv.

zeynep.kuscu@bilgi.edu.tr, İstanbul Bilgi Üniversitesi

Ahmet DOĞANAY

doganayahmet@yahoo.com, Marmara Üniversitesi

Özet: Bu çalışmanın amacı çevresel faktörlerin kişinin girişimcilik niyeti üzerine etkisini ölçmektir. Girişimciliğin ekonomik büyüme ve canlanma için büyük önem taşıdığı bilinmektedir. Bu nedenle özellikle son yıllarda girişimcilik devlet, özel ve sivil kuruluşlar tarafından yapısal olarak desteklenmektedir. Girişimcilerin yetişmesinde etkisi olan üniversitelerin de bu anlamda rolü büyüktür. Literatüre göre yapısal ve eğitimsel desteklerin yanı sıra aile ve arkadaşların da desteği, özellikle Türkiye gibi kolektivist toplumlarda, girişimcilik niyeti üzerinde önemli etkiye sahiptir. Çalışmamızda Türker ve Selçuk(2009)'un Girişimcilik Destek Model'i bu üç faktörü ölçmek için kullanılmıştır. Modelimizde ayrıca öz yeterlilik kavramı çevresel destek faktörleri ve girişimcilik niyeti arasında aracı değişken olarak kullanılmıştır. Bu bağlamda oluşturulan modelimiz devlet ve vakıf üniversitelerinde okuyan 262 işletme öğrencisi üzerinde test edilmiştir. En çok yakın çevre desteğinin girişimcilik niyetini etkilediği görülmüştür. Eğitim üniversitelerdeki eğitimin yaratıcılık alanında öz yeterliliği artırıcı etkisi bulunmamıştır. Bu bakımdan üniversitedeki eğitimlerin teknik açıdan olduğu kadar yaratıcılık anlamında da destekleyici olması karar vericiler ve eğitimciler tarafından ele alınması gereken bir husustur. Yapısal desteğin ise girişimcilik niyeti üzerinde etkisi bulunmamıştır. Gelecekte benzer çalışmalar öğrenciler yerine gerçek girişimciler üzerinde de yürütülebilir.

Anahtar Kelimeler: Girişimci öz yeterlilik, girişimcilik niyeti, eğitim desteği, yakın çevre desteği, yapısal destek

THE EFFECT OF CONTEXTUAL FACTORS ON ENTREPRENEURIAL INTENTION AND THE MEDIATING ROLE OF SELF-EFFICACY: EVIDENCE FROM THE UNIVERSITY STUDENTS

Abstract: Aim of this study is to explore the impact of contextual factors on entrepreneurial intention. It is known that entrepreneurship has a positive effect on economic growth and vitality. Thus, in recent years entrepreneurship has been supported structurally through state policies, private sector and NGOs. Role of universities in fostering entrepreneurship is also very important. Based on the literature, relational support is another factor that has an impact on entrepreneurial intention, especially in collectivist cultures like Turkish culture. Entrepreneurial Support Model developed by Türker and Selçuk (2009) is used to measure those three factors. In our model, entrepreneurial self-efficacy is used as a mediator between contextual support factors and entrepreneurial intention. Our model is tested on 262 students from both state and private universities. According to our results, relational support has the greatest impact on entrepreneurial intention. Educational support has an impact on entrepreneurial intention through increasing self-efficacy in financial knowledge. However, it is found that university education has no impact on the self-efficacy in terms of creativity. We suggest that the education in universities should also focus on developing creativity of the students beside their technical knowledge, thus decision makers and educators should deal with this issue. Impact of structural support is found to be insignificant on entrepreneurial intention. Future research can be conducted on actual entrepreneurs instead of students.

Keywords: Entrepreneurial self-efficacy, entrepreneurial intention, educational support, relational support, structural support

1. GİRİŞ

Gençlerde girişimciliği özendirme günümüzün büyüme odaklı ekonomilerinin en büyük hedeflerinden biri haline gelmiştir. Böyle bir öğrenme süreci içerisinde neden bazı gençlerin girişimciliği seçtiği ve diğerlerinin seçmediği araştırmacıların ve karar mercilerinin odaklandığı temel sorulardan biridir. Schumpeter'e göre girişimci yenilik yapan ve risk alarak yaratan anlamında kullanılmaktadır, bu tanıma göre girişimcilik bir anlayış ve davranış modelidir (Çetindamar, 2002). Girişimcilik alanındaki araştırmaların büyük bir kısmı kişilik özelliklerine odaklanmıştır, fakat girişimcilik çalışırken çevresel koşullar da göz ardı edilmemelidir. Örneğin Lüthje ve Franke (2003) tarafından MIT üniversitesinin mühendislik bölümünde okuyan öğrenciler üzerine yapılan çalışmada kişilik özelliklerinin etkisi %39 çıkarken çevresel faktörlerin etkisi de bu değere yakın olarak %31 çıkmıştır. Bu çalışmanın amacı çevresel faktörlerin öğrencilerin girişimcilik niyetini arttırmadaki destekleyici rolünü saptamaktır.

2. GİRİŞİMCİLİK NİYETİ

İlk başlarda girişimcilik çalışmaları ağırlıklı olarak psikolojik perspektife dayanarak kişilik yapıları üzerine yoğunlaşırken, daha sonraki yıllarda girişimcilik bir süreç olarak ele alınıp davranışsal ve durumsal faktörleri içeren modeller üzerinden çalışılmıştır. Son yıllarda ise girişimcilik araştırmaları, tutum ve tutumlara etki eden faktörleri açıklayan niyet modelleri üzerine oturtulmaya başlanmıştır (Morales-Gualdrón ve Roig 2005). Girişimcilik birçok yazara göre planlanan bir başka deyişle niyetlenilmiş bir davranıştır. Bu bağlamda Planlanmış Davranış Teorisi(PDT) girişimcilik davranışının ortaya çıkmasını açıklayan modellerden biridir (Fayolle ve ark., 2006). Krueger ve ark.'nın

(2000) yaptığı çalışmalarda da ortaya koyduğu gibi, "niyet", planlanmış davranışların, girişimcilik de dahil olmak üzere, en iyi göstergesidir. Dolayısı ile niyetin öncüllerini anlamak, davranışı anlamamızda yardımcı olur. Planlanmış Davranış Teorisi (PDT)'ne göre davranışa yönelik tutum (DYT), öznel norm (SN) ve algılanan davranışsal kontrol (ADK) niyeti belirlemekte, niyet ise davranışı tahmin etmektedir (Ajzen, 1991). Dolayısı ile niyet, davranışı tahmin etmede tutum ve inançlara göre daha doğrudan bir etki gösterir (Krueger ve Carsrud, 1993).

III. GİRİŞİMCİLİK NİYETİNİ ETKİLEYEN ÇEVRESEL FAKTÖRLER

Shapero (1984)'e göre girişimde bulunma kararına sosyal, demografik, kültürel ve ekonomik faktörler etki etmektedir. Wenckers ve Thurik(1999)'e göre makro düzeydeki bu güçler girişimcilerin ekonomideki oranını ve pratikte nasıl hareket ettiklerini belirlemektedir. Türker ve Selçuk (2009) da ekonomik ve politik faktörlerin girişimciliği şekillendirici etkisi olduğunu öne sürmüş ve üniversite öğrencileri üzerinde yapmış oldukları çalışmada yapısal desteğin girişimci olma niyeti üzerinde etkiye sahip olduğunu saptamışlardır. 1980'lerden beri araştırmacılar eğitimin girişimcilik istekliliği ve uygulanabilirliği algısının gelişimindeki katkısını tanımlamaktadır (Shapero ve Sokol, 1982). Üniversitelerdeki girişimcilik eğitimi ise kısa ve uzun vadede gençlerin girişimcilğe karşı tutumunu geliştirmesi ve onları gelecekte kuracakları işler için cesaretlendirmesi açısından gitgide daha çok önem kazanmaktadır (Galloway ve Brown, 2002). Krueger (1993)'e göre öğrencilere girişimcilik ile ilgili yetenekleri öğretmek yeterli olmayacaktır, öğrenciler aynı zamanda bu yeteneklerin uygulanabilir olduğu algısına sahip olmalıdır. Hisrich ve Peters (1995, s.39)'a göre girişimcilik eğitimi ile kazanılması gereken yetenekler arasında yaratıcılık ve finans önemli yer tutmaktadır. Türker ve Selçuk (2009) üniversite öğrencileri üzerinde yapmış oldukları çalışmada eğitim desteğinin girişimcilik niyeti üzerinde önemli etkiye sahip olduğunu görmüş ve öğrenme sürecinin girişimciliği tetiklediği sonucuna varmışlardır. Yapısal destek ile karşılaştırıldığında eğitim desteğinin etkisinin daha yüksek olduğunu saptamışlardır.

Aile ve yakın çevrenin desteğinin girişimcilik niyetini pozitif yönde etkilediğine dair çalışmalar da vardır (Henderson ve Robertson, 2000). Hisrich ve Peters (1995, s.60)'a göre her girişimcinin aile ve arkadaşlarından oluşan ve ona moral destek sağlayan bir çevresi olması çok önemlidir. Türker ve Selçuk(2009)'a ait çalışmada aile ve arkadaşların desteği girişimcilik niyeti üzerine etkisiz çıkmıştır. Türkiye'nin kolektivist bir toplum yapısı olması ve kariyer kararları üzerinde yakın çevrenin etkili olmasından dolayı bulunan sonuç şaşırtıcıdır.

IV. ARACI DEĞİŞKEN OLARAK ÖZ YETERLİLİK

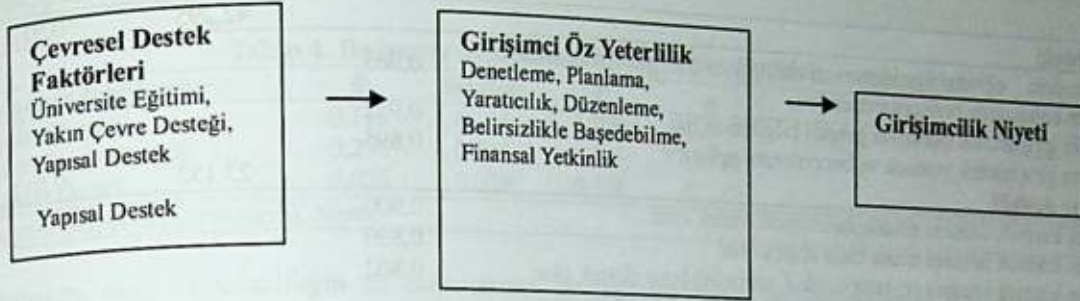
Çevresel etkenlerin yanı sıra literatürde öz yeterliliğin girişimcilik niyeti üzerindeki etkisini ölçen çalışmalar da bulunmaktadır (Linan ve Chen, 2009; Kickul ve ark. 2009). Öz yeterlilik, kişinin seçmiş olduğu aktiviteler, bu aktivitelere için gösterdiği çaba, ısrar ve kişinin engellerle karşılaştığında sahip olduğu düşünce süreçleri ve duygusal tepkiler ile ilişkilendirilebilir (Bandura, 1997). Dolayısı ile öz yeterlilik belirsizlik altında hareket edebilme, yüksek hedefler koymak ve öğrenilmiş çaresizliğin üstesinden gelebilmeyi sağlar (Bandura, 1987). Naltıyok ve ark. (2009) yapmış oldukları çalışma sonucunda girişimci öz yeterliliği ve girişimcilik arasında pozitif bir ilişki saptamış ve öz yeterlilik kavramının girişimcilik araştırmalarında daha çok kullanılmasını önermiştir.

Wilson ve ark.(2007)'na göre, teorik olarak eğitimin öz yeterlilik üzerinde önemli rolü olmalıdır, çünkü girişimcilik eğitimleri kapsamında yapılan uygulanabilirlik çalışmaları, iş planı oluşturma vb. aktiviteler "yaptıkça öğrenme" yolu ile öz yeterlilik gelişimine katkıda bulunacaktır. Dolayısı ile eğitim desteği ve girişimcilik niyeti arasındaki ilişkide öz yeterlilik aracı rol oynaması beklenmektedir. Girişimcilik eğitimi alanında öz yeterlilik kavramı çok kullanılmaya başlanmıştır, bunun nedeni yeni bir girişimde bulunurken insanın yeteneklerine olan inancının gerçekten bu yeteneklere sahip olup olmamalarından daha önemli olmasıdır (Krueger ve Dickson, 1994).

Benzer şekilde yakın çevrenin sözlü olarak yapacağı ikna ve cesaretlendirmenin de kişilerdeki girişimcilik öz yeterlilik duygusunu arttırması beklenebilir. Boyd ve Vozikis(1994)'e göre girişimci rol modelin varlığı ya da yakın çevrenin pozitif etkisi girişimcilik niyetini öz yeterliliği güçlendirmek suretiyle arttırmaktadır. Moberg (2012) yaptığı çalışmada girişimcilikte en çok kullanılan öz yeterlilik ölçütlerini (Chen ve ark., 1998; De Noble ve ark., 1999; McGee ve ark., 2009) ele almış, alt boyutları güvenilirliklere göre karşılaştırıp, dil olarak da sadeleştirilmiş yeni bir ölçüt yaratmıştır. Buna göre öz yeterliliğin beş boyutu vardır: yaratıcılık, planlama/yönetim, düzenleme, finansal yetkinlik, belirsizliği yönetme. Moberg(2012)'in geliştirdiği bu ölçeği Danimarkalı üniversite öğrencileri üzerinde uygulaması sonucunda girişimcilik davranışı üzerine en çok belirsizliği yönetmenin ve finansal yetkinliğin etki ettiğini saptamışlardır. Düzenleme ve yaratıcılık etkisiz çıkarken, planlamanın negatif etki ettiği görülmüştür. Planlamanın etkisinin negatif çıkması 'girişimcilik gerçekleştirme mantığı' (entrepreneurial effectuation logic; Sarasvathy,2001) ve 'yaratma bakışı' (the creation view; Alvarez ve Barney, 2007) gibi yeni teoriler ile bağdaştırılabilir. Buna göre değişime ayak uydurmak ve belirsizliği yönetmek; belirsizliği azaltmak için plan yapmak ve tahminlerde bulunmaktan daha önemlidir. Foss ve Klein (2012) da girişimciliğin belirsizlik altında kaynakların nasıl dağıtılacağına karar vermek olduğunu öne sürer. Belirsizliğe anlam kazandırmak ve kaynak yönetimi ile ilgili doğru karar verebilmek için yüksek finansal yetkinlik gerekmektedir (Moberg, 2012). Devlet, özel ve sivil toplum kuruluşlarının girişimciliği destekleyen politikalar izlemesi belirsizliği yönetmek alanında öz yeterliliği arttırıcı rol oynayabilir.

V. MODEL

Literatür taraması sonucunda oluşturulan model Şekil 1.'de yer almaktadır.

VI. YÖNTEM

VI.1. Örneklem

Araştırmamız İstanbul'da yer alan devlet ve vakıf üniversitelerinin İşletme bölümlerinde okuyan 3. ve 4. sınıf öğrencileri üzerinde yapılmıştır. Veriler anket yolu ile toplanmıştır. Örneklem üzerinden 135 adedi devlet ve 127 adedi vakıf üniversitelerden olmak üzere toplam 262 adet geçerli anket elde edilmiştir. Katılımcıların % 50,8'i kadın, % 49,2'si erkek; % 42'si 3. sınıf öğrencisi, % 58'i 4. sınıf öğrencisi, yaş ortalaması 22 ve ailelerin ortalama aylık geliri 3000TL-5000TL arasındadır.

VI.2. Veri Toplama Aracı

Veri toplama aracı olarak üç ölçekten oluşan çok boyutlu bir anket kullanılmıştır. Ankette çevresel destek faktörleri için kullanılan ölçek, Türker ve Selçuk (2009) çalışmasından alınmıştır. Girişimci öz yeterlilik ölçeği ise Moberg (2012) çalışmasından edinilmiştir. Girişimcilik niyeti için Linan ve Chen (2009)'in çalışmasında kullanılan ölçekten yararlanılmıştır. Sorularımızda 5'li Likert tipi ölçek kullanılmıştır.

VII. BULGULAR

Analizlere başlanmadan ölçeklere Keşfedici Faktör Analizi (KFA) ve Cronbach alfa güvenilirlik analizi uygulanmıştır. Beklendiği şekilde bağımlı değişkenimiz olan girişimcilik niyeti tek boyutta toplanmıştır. Sonuçlar Tablo 1'de görülebilir.

Tablo 1: Girişimcilik Niyeti Keşfedici Faktör Analizi Sonuçları

	Faktör ağırlığı	Açıklanan Varsans	Güvenilirlik
		74,147	0,912
Girişimcilik Niyeti	0,836		
Gelecekte iş kurmaya ciddi olarak niyetim var.	0,821		
Bir iş kurmayı ciddi olarak düşünmekteyim.	0,786		
Gelecekte bir iş kurmaya kesinlikle kararlıyım.	0,716		
Kendi işimi kurmak ve yürütmek için her türlü çabayı sarf ederim.	0,549		
Mesleki hedefim girişimci olmaktır.			
(KMO=0,850; χ^2 Bartlett(28)=949,684; $p<0,000$; Açıklanan toplam varyans=74,147)			

Bağımsız değişkenimizi oluşturan çevresel destek faktörlerine uygulanan KFA sonucu Tablo 2'de yer almaktadır. Tablodan görüleceği üzere bu analiz sonucu literatür ile uyumlu olup çevresel desteğin her üç boyutu da güvenilir bulunmuştur. Modelimizin aracı değişkenini oluşturan girişimci öz yeterlilik faktörlerine de diğer ölçeklerde olduğu gibi KFA ve güvenilirlik analizi uygulanmıştır. Sonuç olarak Tablo 3'den görüleceği gibi literatüre paralel olarak ölçeğin beş boyutlu olduğu bulunmuş ve bütün boyutlarda yüksek güvenilirlik katsayısına ulaşılmıştır.

Tablo 2: Çevresel Destek Keşfedici Faktör Analizi Sonuçları

Faktörler	Faktör ağırlığı	Açıklanan Varsans	Güvenilirlik
Eğitim Desteği		42,295	0,912
Üniversitemdeki eğitim, girişimci olabilmek için yaratıcı fikirler geliştirmem konusunda beni cesaretlendirir.	0,905		
Üniversitem girişimcilik hakkında gerekli bilgileri sağlar.	0,902		
Üniversitem girişimcilik yetenek ve becerilerimi geliştirir.	0,895		
Yakın çevre desteği		23,152	0,811
Kendi işimi kurmak istesem arkadaşlarım bana destek olur.	0,900		
Kendi işimi kurmak istesem ailem bana destek olur.	0,830		
Kendi işimi kurmak istesem çevrem(iş, okul, mahalle) bana destek olur.	0,802		
Yapısal destek		14,368	0,768
Türk ekonomisi girişimciler için birçok fırsat sunmaktadır.	0,900		
Türkiye'de girişimciler özel, kamu ve sivil kuruluşlar tarafından cesaretlendirilmektedir.	0,847		

(KMO=0,750; $\chi^2_{Bartlett}(28)=1034,336$; $p<0,000$; Açıklanan toplam varyans=79,815)

Tablo 3: Girişimci Öz Yeterlilik Faktörleri Keşfedici Faktör Analizi Sonuçları

Faktörler	Faktör ağırlığı	Açıklanan Varsans	Güvenilirlik
Düzenleme		35,159	0,850
Başkaları ile ilişkiler kurarak, bilgi alışverişinin oluşumunu sağlayabilirim.	0,737		
Bir problemi çözmeye yönelik doğru takımı/grubu oluşturabilirim.	0,677		
Hedeflerime ulaşmak için işbirlikleri/ortaklıklar geliştirebilirim.	0,672		
Günlük konuşma dilinde açık ve net bir şekilde yazılı veya sözlü olarak fikirlerimi beyan edebilirim/ifade edebilirim.	0,658		
Başkalarını planlarımla ve vizyonumla özdeşleştirerek, planlarıma ve vizyonuma inanmalarını sağlayabilirim.	0,561		
Potansiyel kaynakların nereden temin edilebileceğini bilebilirim.	0,527		
Yaratıcılık		9,056	0,873
Kalıpların dışında düşünebilirim.	0,858		
Yeni yöntemler uygulayarak yapacağım işler için yeni fırsatlar keşfedebilirim.	0,793		
Yeni fikirler ileri sürebilirim.	0,766		
Sınırlı kaynaklarla yürütülen işler için yaratıcı iş yapış şekilleri geliştirebilirim.	0,659		
Hedeflerime ulaşmak için elimdeki kaynakları farklı şekillerde değerlendirebilirim.	0,640		
Finansal yetkinlik		6,821	0,846
Projelerde maliyet kontrolü yapabilirim.	0,860		
Finansal analizleri rahatlıkla yapabilirim.	0,857		
Finansal tabloları rahatlıkla okuyup yorumlayabilirim.	0,807		
Belirsizliği yönetme		7,982	0,784
Beklenmedik bir değişikliğe tahammül edebilirim.	0,789		
Yoğun stres, baskı ve anlaşmazlıklar altında bile üretkenliğimi kaybetmem.	0,737		
Hedeflerin ve o hedeflere ulaşmak için izlenecek yolların bilinmediği karmaşık durumlarda dahi esneklik gösterebilirim.	0,711		
Projeleri yürütme süreçlerinde belirsizliği yönetebilirim.	0,700		
Zor durumlar karşısında vazgeçmeden yoluma devam edebilirim.	0,684		
Sonuçların tahmin edilemediği belirsiz durumlarda kararlar alabilirim.	0,640		
Problemleri bir durumla karşılaştığımda, doğru davranışın ne olduğunu bilmesem de anlık hareket edebilirim.	0,615		
Hatalarımdan bir şeyler öğrenmeyi adet edinmişimdir.	0,519		
Planlama		5,672	0,807
Projeleri yürütürken zamanımı iyi bir şekilde yönetebilirim.	0,731		
Herhangi bir proje için hedefler koyup, onlara ulaşılmasında çaba sarf edebilirim.	0,713		
Projelerdeki hedeflere ulaşmak için, etkin planlama yapabilirim.	0,674		

(KMO=0,901; $\chi^2_{Bartlett}(406)=4173,129$; $p<0,000$; Açıklanan toplam varyans=64,690)

Bütün ölçeklerin geçerlik ve güvenilirlikleri test edildikten sonra önerilen modeli test etmek için Baron ve Kenny (1986) yöntemi uygulanarak bir dizi regresyon analizi yapılmıştır. İlk olarak çevre destek faktörlerinin girişimcilik

niyeti üzerine etkisi test edilmiştir. Türker ve Selçuk (2009) bulgularının aksine yakın çevre desteği girişimcilik niyeti üzerinde $p < 0,000$ düzeyinde anlamlı çıkarken, eğitim desteği ve yapısal destek istatistiksel olarak anlamlı çıkmamıştır ($p < 0,089$; $p < 0,720$) Bkz. Tablo 4.

Tablo 4. Bağımsız değişkenlerin bağımlı değişken üzerinde etkisi

Bağımsız değişkenler	B	Std.Beta	T	p	R	R ²	F	p
Eğitim Desteği	0,115	0,114	1,706	0,089	0,302	0,091	8,424	0,000
Yakın Çevre Desteği	0,276	0,246	3,945	0,000				
Yapısal Destek	0,026	0,024	0,358	0,720				
Bağımlı değişken: Girişimcilik Niyeti								

Ara değişken olan öz yeterliliğin alt boyutlarının girişimcilik niyeti üzerine etkilerini test ettiğimizde beş boyut içerisinde yalnızca yaratıcılık ve finansal yetkinlik boyutlarının istatistiksel olarak anlamlı çıktığını görüyoruz ($p < 0,000$; $p < 0,039$). Planlama boyutu istatistiksel olarak anlamlı çıkmamakla beraber negatif etkiye sahip olması bakımından Möberg(2012)'nin sonuçları ile paralellik göstermektedir. İki çalışmanın bir diğer ortak yanı finansal yetkinlik boyutunun girişimcilik niyeti üzerinde anlamlı etkiye sahip olmasıdır. Farklı olarak bizim çalışmamızda yaratıcılık anlamlı çıkarken Möberg (2012)'de belirsizliği yönetme anlamlı bulunmuştur. Sonuçlar Tablo 5'de görülebilir.

Tablo 5. Aracı değişkenlerin bağımlı değişken üzerinde etkisi

Bağımsız değişkenler	B	Std.Beta	T	p	R	R ²	F	p
Düzenleme	0,209	0,128	1,620	0,107	0,465	0,216	14,133	0,000
Yaratıcılık	0,448	0,313	4,374	0,000				
Finansal yetkinlik	0,139	0,124	2,072	0,039				
Planlama	-0,113	-0,082	-1,106	0,270				
Belirsizliği yönetme	0,187	0,109	1,448	0,149				
Bağımlı değişken: Girişimcilik Niyeti								

Daha önce değindiğimiz gibi aracı değişken etkisini görebilmek için Baron ve Kenny (1986) yöntemi benimsenmiştir. Baron ve Kenny yöntemine göre aracılık etkisini görebilmek için üç adımda regresyon analizi yapılması gerekmektedir. İlk adımda bağımsız değişkenin aracı değişken üzerinde anlamlı bir etkisi olmaması beklenir. İkinci adımda bağımsız değişkenin bağımlı değişken üzerinde anlamlı bir etkisi olması istenir. Son adımda ise birlikte regresyona sokulan bağımsız ve aracı değişkenlerden aracı değişken bağımsız değişkeni anlamlı şekilde etkilerken, bağımsız değişkenin bağımlı değişkeni anlamlı olarak açıklamaması (tam aracı etkisi) veya anlamlı bir etkisi varsa da bu etkinin tek başına yer aldığı modele oranla daha düşük olması (kısmi aracı etkisi) beklenir. Yaptığımız regresyon analizi sonucunda aracı etkisi olması beklenen değişkenlerden sadece yaratıcılık ve finansal yetkinliğin bağımlı değişkeni açıkladığı göz önünde bulundurularak aracı değişken analizi sadece bu iki değişken için gerçekleştirilmiştir. Yaratıcılık aracı değişkeni ile bağımsız değişkeni anlamlı bir şekilde açıklamadığını ortaya koymuştur. analizleri, söz konusu bağımsız değişkenlerin aracı değişkeni anlamlı bir şekilde açıklamadığını ortaya koymuştur. Baron ve Kenny yönteminin ilk adımında bu iki değişken elenmiştir. Yakın çevre desteği ile yapılan analiz ise anlamlı çıktığından yöntem tamamlanmıştır. Sonucu Tablo 6'da yer alan regresyon analizleri yaratıcılığın yakın çevre desteği ve girişimcilik niyeti üzerindeki etkisine kısmi aracılık ettiğini ortaya koymuştur.

Tablo 6. Aracı değişken etkisi : yaratıcılık

Bağımsız değişkenler	B	Std.Beta	T	p	R	R ²	F	p
Yakın çevre desteği ^a	0,151	0,194	3,172	0,002	0,194	0,038	10,061	0,002
Yakın çevre desteği ^b	0,315	0,282	4,704	0,000	0,282	0,079	22,132	0,000
Yakın çevre desteği ^b	0,235	0,210	3,712	0,000	0,457	0,209	33,795	0,000
Yaratıcılık	0,526	0,367	6,476	0,000				
Bağımlı değişken: Yaratıcılık; ^b Bağımlı değişken: Girişimcilik Niyeti								

Analizlere devam ettiğimizde finansal yetkinliğin Tablo 7'den görüleceği üzere eğitim desteğinin girişimcilik niyeti üzerindeki etkisine tam, yakın çevre desteğinin girişimcilik niyeti üzerindeki etkisine ise kısmi aracılık ettiği bulunmuştur. Yapısal destek girişimcilik niyetine anlamlı etkide bulunmadığından finansal yetkinliğin aracı etkisi kapsamında incelenmemiştir.

Tablo 7. Aracı değişken etkisi : finansal yetkinlik

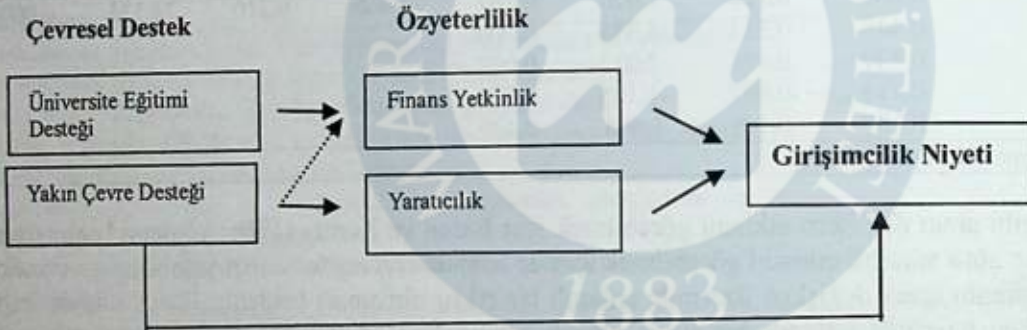
Bağımsız değişkenler	B	Std.Beta	T	p	R	R ²	F	P
Eğitim desteği ^a	0,219	0,246	4,054	0,000	0,246	0,060	16,438	0,000
Eğitim desteği ^b	0,162	0,161	2,615	0,009	0,161	0,026	6,841	0,009
Eğitim desteği ^b	0,114	0,113	1,807	0,072	0,250	0,062	8,474	0,000
Finansal yetkinlik	0,221	0,197	3,142	0,002				

Bağımsız değişkenler	B	Std.Beta	T	p	R	R ²	F	P
Yakın çevre desteği ^a	0,169	0,169	2,752	0,006	0,169	0,029	7,571	0,006
Yakın çevre desteği ^b	0,315	0,282	4,704	0,000	0,282	0,079	22,132	0,000
Yakın çevre desteği ^b	0,280	0,250	4,189	0,000	0,336	0,113	16,264	0,000
Finansal yetkinlik	0,208	0,186	3,107	0,002				

^a Bağımlı değişken: Finansal yetkinlik; ^b Bağımlı değişken: Girişimcilik Niyeti

VII. REGRESYON ANALİZİ SONRASI REVİZE MODEL

Regresyon analizleri sonrasında revize model Şekil 2'de görülebilir. Analizler sonrası yakın çevre desteğinin girişimcilik niyetini hem doğrudan hem de yaratıcılık alanında öz yeterlilik duygusunu artırarak etkilediği bulunmuştur. Üniversite eğitiminin ise finansal yetkinlik alanında öz yeterliliği artırarak girişimcilik niyeti üzerinde etkisi saptanmıştır. Son olarak yakın çevre desteği ve girişimcilik niyeti arasında finansal yetkinlik faktörünün kısmi aracılık yaptığı görülmüştür. Yapısal desteğin bağımlı ya da aracı değişkenler üzerinde bir etkisi saptanmamıştır.

Şekil 2 Revize Model

VIII. TARTIŞMA VE SONUÇ

Çalışmamız sonucunda devlet ve vakıf üniversitelerinde okuyan öğrencilerin girişimcilik niyetleri üzerinde yakın çevrenin desteğinin etkisi olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Türkiye'nin kolektivist toplum yapısından dolayı bu beklenen bir sonuçtur. Türker ve Selçuk(2009)'un çalışmasında bu faktörün önemsiz çıkması şaşırtıcı bulunmuş ve tekrar çalışılması önerilmiştir. Yapısal destek ise bizim çalışmamızda girişimcilik niyeti üzerinde etkisiz çıkarken Türker ve Selçuk(2009)'un çalışmasında çok güçlü olmasa da anlamlı bulunmuştur. Bulgulardaki bu tutarsızlığın, her iki çalışmada da üniversite öğrencileri kullanılmasına rağmen, üniversite ve bölüm dağılımlarındaki farklılıklarından kaynaklanmış olabileceği düşünülmektedir. İki çalışmada da yapısal destek ve yakın çevre desteklerinden sadece birinin anlamlı çıkması, birbirlerinin alternatifi olarak algılanabileceği ihtimalini de doğurmaktadır. Örneğin yakın çevre desteğini güçlü hisseden öğrenciler yapısal desteği önemsiz bulurken, yakın çevreden destek göremeyen öğrenciler yapısal desteği önemli buluyor olabilir.

Çalışmamızda girişimci öz yeterliliğinin sadece iki boyutunun, yaratıcılık ve finansal yetkinliğin girişimcilik niyeti üzerine pozitif etkisi olduğu görülmüştür. Eğitim desteğinin ise finansal yetkinlik alanında öz yeterliliği artırmak sureti ile girişimcilik niyetine etki ettiği saptanmıştır; fakat yaratıcılık alanında bir katkısı saptanmamıştır. Buna göre üniversitemizdeki eğitimin öğrencilere yaratıcılık alanında kendilerini yeterli hissettirecek özellikte olmadığını ileri sürebiliriz. Üniversitelerin öğrencilere sadece teknik bilgi veren kurumlar değil aynı zamanda onların içindeki yaratıcılığı ortaya çıkaracak nitelikte olması gerektiği savunulabilir. Dolayısı ile girişimci yetiştirmek için üniversitelerdeki seçmeli veya zorunlu girişimcilik dersleri yanı sıra öğrenim hayatının geneline yayılan bir öğretim felsefesi izlenmesinin daha etkili olacağı görüşündeyiz.

Çalışmamızın literatüre çeşitli katkılarının olabileceği düşünülmektedir. İlk olarak Türker ve Selçuk(2006)'nın yapmış olduğu çalışma ile kıyaslama imkanı sunmaktadır. Sonuçların birbirinden farklı çıkması bu alanda daha kapsamlı ve detaylı çalışmalar yapılması gerekliliğini ortaya koymaktadır. İkinci olarak, Moberg (2012) tarafından özelliikle üniversite öğrencilerine yönelik geliştirilen girişimcilik öz yeterlilik boyutlarının Türkiye'de uygulanması bakımından literatüre katkı sağlamaktadır. Böylelikle kültürlerarası farklılıkları karşılaştırma imkânı vermektedir. Sonuçlara göre hem Danimarka'daki hem Türkiye'deki öğrenciler için finansal yetkinlik girişimcilik niyeti için önemlidir. Farklı olarak Türk öğrencileri için yaratıcılık öz yeterliliği anlamlı çıkarken, Danimarkalı öğrencilerde ise belirsizliği yönetme önem

kazanmaktadır. Bu beklenmeyen bir sonuçtur, çünkü Hofstede'nin bulgularına göre belirsizlikten kaçınma indeksi Türkiye için 74 iken Danimarka için sadece 14'dür. Bu durum Türk toplumunun çok fazla belirsizlik ile karşılaşmış ve bu alanda öz yeterliliklerinin artmış olduğu şeklinde yorumlanabilir, ancak bu konuda daha fazla araştırma yapılmasına ihtiyaç vardır.

Çalışmamızın bazı kısıtlamaları da mevcuttur. İlk olarak çalışma girişimcilik niyetini üniversite öğrencileri üzerinden ölçmektedir, benzer bir çalışma gerçek girişimciler üzerinde de tekrarlanmalıdır. İkinci olarak çalışmamız İstanbul'daki kısıtlı sayıdaki devlet ve vakıf üniversitelerinin işletme bölümü öğrencilerine uygulanmıştır. Diğer bölümleri ve farklı üniversiteleri de içine alacak şekilde genişletilmesi daha kapsamlı sonuçlar sağlayacaktır. Son olarak, çalışmamız sadece çevresel etkenlerin girişimcilik niyeti ve girişimcilik öz yeterliliği üzerine olan etkisine odaklanmıştır. Daha sonraki çalışmalarda kişilik özellikleri de modele eklenip girişimcilik niyeti üzerine etkisi çevresel faktörler ile karşılaştırılmalı olarak incelenebilir.

KAYNAKÇA

- Ajzen, I. "The theory of planned behavior." *Organizational behavior and human decision processes* 50(2), 1991: 179-211.
- Bandura, A. *The Social Foundations of Thought and Action*. Englewood Cliffs: Prentice-Hall, 1986.
- Bandura, A. *Self-efficacy: The exercise of control*. New York: Freeman, 1997.
- Baron, R. M., Kenny, D. A. The moderator-mediator variable distinction in social psychological research: Conceptual, strategic, and statistical considerations. *Journal of Personality and Social Psychology*, 51, 1986: 1173-1182.
- Boyd, N., Vozikis, G.S. "The influence of self-efficacy on the development of entrepreneurial intentions and actions." *Entrepreneurship Theory and Practice* 18 (1994): 63-63.
- Çetindamar, D. "Türkiye'de girişimcilik, Türk Sanayici ve İşadamları Derneği", *Tüsiad-T/2002-12/340*.
- Galloway, L., Brown, W. "Entrepreneurship education at university: a driver in the creation of high growth firms." *Education and Training*, 44 (8/9), 2002:398-405.
- Fayolle, A., Benoit, G., Narjisse, L. "Assessing the impact of entrepreneurship education programmes: a new methodology." *Journal of European Industrial Training* 30(9), 2006: 701-720.
- Foss, N.J., Klein, P.G. *Organizing entrepreneurial judgment: A new approach to the firm*. Cambridge University Press, 2012.
- Henderson, R., Robertson, M. "Who wants to be an entrepreneur? Young adult attitudes to entrepreneurship as a career." *Career Development International*, 5(6), 2000: 279-87.
- Hirsch, R.D., Peters, M.P. *Entrepreneurship : starting, developing, and managing a new enterprise*, McGraw-Hill/Irwin, Boston, 1995.
- Hofstede, G. Available at <http://geert-hof>
- Krueger, N. F., Reilly, M. D., Carsrud, A.L. "Competing models of entrepreneurial intentions". *Journal of Business Venturing*, 15(5), 2000: 411-432.
- Krueger, N.F., Carsrud .A.L. "Entrepreneurial intentions: applying the theory of planned behaviour." *Entrepreneurship & Regional Development* 5, no. 4 (1993): 315-330.
- Krueger, N., Dickson, P.R. "How believing in ourselves increases risk taking: Self-efficacy and opportunity recognition" *Decision Sciences*, 25(3), 1994: 385-400.
- Krueger, N. "The Impact of Prior Entrepreneurial Exposure on Perceptions of New Venture Feasibility and Desirability." *Entrepreneurship theory and practice* 18(1): 1993: 5-21.
- Linan, F., Chen, Y. W. "Development and Cross-Cultural application of a specific instrument to measure entrepreneurial intentions." *Entrepreneurship Theory and Practice*, 33(3), 2009: 593-617.
- Lüthje, C., Franke, N. "The 'making' of an entrepreneur: testing a model of entrepreneurial intent among engineering students at MIT." *R&D Management*, 33(2), 2003: 135-147.
- Moberg, K. S. "An Entrepreneurial Self-Efficacy Scale with a Neutral Wording", 2012. Available at SSRN: <http://ssrn.com/abstract=2175530>.
- Morales-Gualdrón, S. T., Roig, S. "The new venture decision: An analysis based on the GEM project database." *The International Entrepreneurship and Management Journal*, 1(4), 2005: 479-499.
- Naktiyok, A., Karabey, C.N., Gulluce, A.C. "Entrepreneurial self-efficacy and entrepreneurial intention: the Turkish case", *International Entrepreneurship and Management Journal*, 6(4), 2010: 419-435.
- Türker, D., Selçuk, S.S. "Which factors affect entrepreneurial intention of university students?" *Journal of European Industrial Training*, 33(2), 2009: 142-159.
- Shapiro, A. "The entrepreneurial event In Kent, C.A. (ed.). *Environment for Entrepreneurship*, Lexington: Heath, 1984: 21-40.
- Shapiro, A., Sokol, L. "The social dimensions of entrepreneurship." *Encyclopedia of entrepreneurship*, 1982: 72-90.
- Shapero, A., A.R.M., Thurik, A.R. "Linking entrepreneurship and economic growth", *Small Business Economics*, 13 (1), 1999: 27-55.
- Wennekers, A.R.M., Thurik, A.R. "Gender, entrepreneurial self-efficacy, and entrepreneurial career intentions: Implications for entrepreneurship education" *Entrepreneurship Theory & Practice*, 31(3), 2007, 387-406.

**MARMARA
ÜNİVERSİTESİ**